

МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ СКЛАДОВИХ СОЦІАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

У статті розглянуто існуючі методи планування виробничо-господарської діяльності промислового підприємства, наведена коротка характеристика кожного методу. Розкрито сучасну методіку практичної реалізації планів на машинобудівному підприємстві. Запропоновано вибір найбільш оптимального методу планування господарської діяльності машинобудівного підприємства.

В статье рассмотрены существующие методы планирования производственно-хозяйственной деятельности промышленного предприятия, приведена краткая характеристика каждого метода. Раскрыта методика современной реализации планов на машиностроительном предприятии. Предложен выбор наиболее оптимального метода планирования хозяйственной деятельности машиностроительного предприятия.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності суспільного виробництва в сучасних умовах становлення ринкової економіки України, структурної перебудови на цих засадах машинобудівної галузі зумовлює пошук нових методів планування. Однак в сучасних умовах остаточно не розроблені та теоретично не обґрунтовані всі аспекти планування діяльності машинобудівного підприємства. Планування соціальної діяльності підприємства є найбільш дискусійною проблемою.

Аналіз досліджень. Питання розробки методів планування основних сторін діяльності підприємства вивчали вітчизняні економісти Е.А. Зінь, М.О. Турченко, Т.К. Кисельова, Л.А. Швайка, П.П. Орлов та інші.

Метою статті є наведення методів планування виробничо-господарської діяльності підприємства, їх аналіз та вибір найбільш оптимального методу для планування соціального потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Первинною ланкою економіки України є підприємство. В загальному контексті соціалізації економіки важливою її складовою виступає планування соціального потенціалу підприємства.

Система планування соціального потенціалу визначає загальний соціальний розвиток підприємства, структуру витрат на соціальні потреби, методіку їх обчислення. Соціальний потенціал – це наявні можливості та ресурси, що можуть бути використані для задоволення соціальних потреб і поліпшення соціальних умов персоналу підприємства

Потреба в плануванні соціального потенціалу машинобудівного підприємства в сучасних умо-

вах обумовлюється наступними факторами:

збільшення соціальних витрат підприємства відображається в збільшенні особистого доходу працівника та більш сприятливих умовах роботи, що є додатковим стимулом для підвищення продуктивності праці, і як наслідок, підвищення прибутковості. Результатом цих заходів є збільшення прибутку підприємства за рахунок зростання обсягів виробництва, поліпшення якості або зниження собівартості;

планування зростання соціальних витрат сприяє розширенню платоспроможного попиту на мікроекономічному рівні, що призводить до розвитку ринку і підтримки стійких темпів економічного зростання;

зростання соціальних витрат впливає на формування і функціонування процесу нововведень. Саме під впливом збільшення соціальних витрат на прибуток у розвинутій ринковій економіці формуються могутні стимули для впровадження у виробництво працезберігаючої техніки та технології, що в свою чергу забезпечує швидке зростання продуктивності праці.

Управління на підприємстві вимагає використання ефективних методів планування всіх аспектів діяльності підприємства, в тому числі і соціального розвитку. Система планування соціального потенціалу є складовою системи планів машинобудівного підприємства. Метод планування це сукупність засобів і прийомів, за допомогою яких забезпечується розробка і обґрунтування планових показників та документів [1, с. 3-9].

До основних методів планування відносяться: системний, балансовий, нормативний, програмно – цільовий.

* Коваль О.О. – аспірант Європейського університету, м. Київ.

Балансовий метод в плануванні означає, що план виробництва матеріальних ресурсів обґрунтовують в процесі розробки балансів, в яких визначають потреби та джерела задоволення цих потреб, тобто вони балансуються. Оскільки сукупні потреби, як правило, більші можливих обсягів ресурсів, то в процесі розробки конкретних балансів проводять ранжування потреб – розподіляють їх по рангам: на першочергові та менш важливі.

Впроцесі дослідження встановлено, що основним методом планування на машинобудівних підприємствах Черкаської області є нормативний метод планування, вихідна позиція – цільова.

Нормативний метод заснований на визначенні та використанні в плануванні підприємства норм та нормативів, що відображають досягнення науково – технічного прогресу. При плануванні на наступний період витрати на соціальний розвиток у вигляді певного нормативу переносяться на наступний період з незначним коригуванням [2, с. 30-31].

В загальному вигляді нормативний метод планування можна представити наступним чином

$$Z = n * R \quad (1)$$

де Z – загальна кількість певного ресурсу;

n – норма витрат певного ресурсу;

R – кількість продукції на яку обчислюється ця норма витрат.

В умовах інфляції та зростання цін виникає потреба перегляду даних коефіцієнтів, при цьому норма витрат прийме наступний вигляд:

$$n_1 = n * K \quad (2)$$

де n_1 – кінцева норма витрат певного ресурсу;

n – початкова норма витрат певного ресурсу;

K – поправочний коефіцієнт.

Застосування нормативного методу можна відобразити наступним умовним прикладом: на підприємстві існує три види виробів x_1, x_2, x_3 та для виробництва використовується два види ресурсів n та v .

$$\begin{aligned} Z &= x_1 + x_2 + x_3 \\ n_1 x_1 + n_2 x_2 + n_3 x_3 &= N \end{aligned} \quad (3)$$

$$v_1 x_1 + v_2 x_2 + v_3 x_3 = V$$

де Z – загальна кількість продукції;

x_i – кількість продукції першого виду;

n – норма витрат ресурсу n в одному виробі;

N – загальна кількість витрати ресурсу n ;

v – норма витрат ресурсу v в одному виробі;

V – загальна кількість витрат ресурсу v .

Недоліком даного методу є неможливість застосування економіко – математичних методів

для його розв'язання. Можна зробити висновок, що нормативний метод планування є неефективним, тому що він базується дискретній оцінці етапів планування за певним нормативним показником і його доцільно замінити на системний.

Проілюструємо планування складових соціального потенціалу за системним методом на прикладі умовного підприємства.

На машинобудівному підприємстві існує чотири складових соціального потенціалу, які описані в табл. 1.

Таблиця 1

Складові соціального потенціалу машинобудівного підприємства

№	Назва складової	Позначення
1	Виплати працівнику	K_1
2	Наявність соціальної інфраструктури	K_2
3	Витрати на соціальну інфраструктуру	K_3
4	Витрати на види страхування	K_4

Існує декілька варіантів витрат на ці складові або різні варіанти використання планів за попередні періоди.

На кожен складову потенціалу існують обмеження по максимальному розміру коштів, які можуть бути на неї витрачені.

Обмеження відображені наступним чином:

$$\left\{ \begin{aligned} K &< 60 \\ K &< 2 \\ K &< 2 \\ K &< 1 \end{aligned} \right. \quad (4)$$

Складемо математичну модель задачі.

Позначимо:

x_1 – частина виробів, виготовлена за місяць за першим планом;

x_2 – частина виробів, виготовлена за місяць за другим планом;

x_3 – частина виробів, виготовлена за місяць за третім планом.

В якості цільової функції буде загальна кількість виробів.

Математична модель є такою:

$$Z = 290x_1 + 360x_2 + 340x_3 \rightarrow \max \quad (5)$$

при обмеженнях:

$$\left\{ \begin{aligned} 54,6x_1 + 60,3x_2 + 63,9x_3 &\leq 60 \\ 1,2x_1 + 3,4x_2 + 2,1x_3 &\leq 2 \\ 2x_1 + 2,2x_2 + 2,3x_3 &\leq 2 \\ 0,5x_1 + 1,4x_2 + 1,3x_3 &\leq 1 \end{aligned} \right. \quad (6)$$

$$x_i \geq 0, i = \overline{1,3}.$$

Застосування цього методу в плануванні

дозволяє побудувати цілісну модель планування складових соціального потенціалу з подальшим створенням автоматизованої системи планування та вирішити задачу планування на якісно новому рівні.

Висновки. Нормативний метод не дозволяє швидко реагувати на потреби ринку оскільки його коригування на показник інфляції не є швидким та оперативним та цей метод не має зв'язку з кінцевими результатами діяльності підприємства та вимагає уточнень.

Тому пропонується для планування складових соціально потенціалу машинобудівного підприємства замінити його на системний метод планування, який стосовно машинобудівних підприємств можна проілюструвати умовною задачею: на підприємстві існує три види виробів x_1 , x_2 , x_3 та для виробництва використовується два вида ресурсів n та v . Тоді застосування системного методу можна виразити наступними залежностями:

$$\begin{aligned} Z &= x_1 + x_2 + x_3 \rightarrow \max \\ n_1x_1 + n_2x_2 + n_3x_3 &\leq N \\ v_1x_1 + v_2x_2 + v_3x_3 &\leq V \end{aligned} \quad , \quad (7)$$

де Z – загальна кількість продукції;

x_j – кількість продукції першого виду;

n – норма витрат ресурсу n в одному виробі;

N – обмеження на загальну кількість витрати ресурсу n ;

v – норма витрат ресурсу v в одному виробі;

V – обмеження на загальну кількість витрати ресурсу v .

ти ресурсу v .

Застосування системного методу дозволяє розглядати підприємство як складну динамічну систему та дослідити вплив планування на кінцеві результати діяльності підприємства, застосувати економіко-математичні методи. Це збільшить загальну цілеспрямованість у функціонуванні підприємства як окремої системи, що позитивно вплине на конкурентоздатність підприємства [3, с. 38-40].

На відміну від нормативного методу, для розв'язку системи (7) можна застосувати методи лінійного програмування з деякими доповненнями, що є подальшою перспективою дослідження. Оскільки задача планування відноситься до задач обмежених ресурсів, то може бути застосований симплекс-метод.

Література

1. Василенко В.А. База оперативного управління в системі функціонального менеджмента // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Серия Экономика. – Т.14. – 2001. – № 2. – С. 3-9.
2. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства. – Львів: "Новий світ – 2000", 2003. – 268 с.
3. Зінь Е.А., Турченко М.О. Планування діяльності підприємства. – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 320 с.